

Barn med specialbehov

4H Verksamhetsledardag, 25. mars, 2010
Psykolog Mikaela Särkilahti, Ord och Mening

Struktur

1. Barn med specialbehov – vad är det?
2. Teori- Olika typer av specialbehov
 - Inlärningen
 - Beteendet
 - Känslorna och tankarna
3. Vad innebär specialbehoven i vardagen
 - Svåra situationer
5. Att bemöta ett barn
6. Praktiska råd
 - Hur kan barnet stödjas
7. Tips på övningar och lekar

Barn med specialbehov

Definition:

- Barn i behov av särskilt stöd är de barn som har svårigheter mot bakgrund av fysiska, psykiska, sociala, känslomässiga eller språkliga orsaker (Sandberg, 2009).
- Situationsbundet och beroende på förväntningarna

Olika specialbehov

Barnet kan vara i behov av extra stöd

p.g.a:

- Inlärningssvårigheter
- Koncentrations- och uppmärksamhetssvårigheter
- Att barnet inte tänker som andra
- Därav orsakade beteendestörningar (utmanande beteende)

Uppmärksamhetsstörningar

ADHD

- Drag finns hos oss alla – avgörande är svårighetsgrad, omfattning och påverkan på vardagen
- 1. Uppmärksamhetsstörning – bibehålla, sortera och utsluta. Följd: missar helheten
- 2. Impulsivitet - väga konsekvenserna av egna handlingar, svårt att bromsa impulser. Följd: oförståelse, kritik, bestraffning
- 3. Ouppmärksamhet – "passiva dagdrömmare". Följd: kräver mycket uppmuntran och stimulans

Med eller utan hyperaktivitet

Uppmärksamhetsstörningar

Bakomliggande orsaker: Exekutiva funktionerna

- Svårt att: sätta igång, upprätthålla, avsluta, planera, skifta mellan olika sammanhang, dela, organisera...

Inverkan av exekutiva funktionerna på vardagen

Barnet har svårt med:

- Övergångssituationer (rast – lektion)
- Att organisera och förutse
- Att planera sitt beteende
- Att hålla in information (ropar ut på lektionerna)

Andra svåra situationer

- Pauser, tomrum, då man inte vet vad man skall göra
- Förändringar
- Kravsituationer – val, planera, då något är svårt
- Starka känslor

Barns som inte tänker som andra

- T.ex. begåvningshandikapp (utvecklingsstörning), tvångstankar och handlingar, autismspektrumstörningar (som autism, Aspergers syndrom: AS)
- Neurobiologisk bakgrund

Aspergers syndrom

- Avvikande social samverkan
- Avvikande kommunikation
- Specialintresse
- Ofta också beteenderitualer; "fastnar"

Förklaringsmodeller för Asperger

Brister i mentaliseringsförmågan, "mental blindhet"

- Svårt att tolka och förstå sociala koder och social samverkan: riktar uppmärksamheten på ovidkommande
- Svårt att sätta sig in i andras tankar och känslor
- Fastnar i samma beteendemönster p.g.a. exekutiva svårigheter
- Avvikande varseblivning – fokus på detaljer

Beteendeproblematik - vad är det?

- Alltid i relation till den sociala omgivningen, normer och förväntningar
- Diagnoser som är vanliga: ADHD, Asperger, Trotssyndrom, Beteendestörning, andra Sociala svårigheter
- För att få diagnos: framträda i flere än en situation, pågått längre än 6 mån, kan inte förklaras m.h.a sjukdom, utvecklingsstörning
- Barnets utveckling, inlärning skall signifikant lida av beteendet. Barnet eller barnets omgivning lider signifikant av beteendet

Beteendeproblematik

- vad är det?

- Kan vi förstå vad det handlar om?
- Några viktiga aspekter:
 - Barnets sociala miljö, familjesituation, föräldrarnas förhållande
 - Anknytning, tillgång av trygga vuxna
 - Syskon, slakten – finns liknande svårigheter, sjukdomar etc
 - Inlärningssvårigheter, kontaktsvårigheter eller annat i utvecklingen
 - Stora förluster, kriser och trauman

Tillstånd som kan leda till utmanande beteende

- Svårt temperament
- Bristande exekutiva förmågor
- Bristande sociala förmågor
- Kommunikationssvårigheter
- Sinnesstämning
- Oro och ångest

Varför kan t.ex. ADHD eller Aspergerdrag leda till utmanande beteende

Vad "ställer till det" för de här barnen?

Vad innebär uppmärksamhet=

Stanna upp, uppmärksamma (se, höra, uppfatta skeendet och andras reaktioner – verbal och icke verbal), uppmärksamma den egna registereringen av skeendet (det som uppmärksammas skall läggas till tidigare erfarenhet, slutsats, beslut om agerande), genomförande av egen åtgärd av egen slutsats (svara, aktivitet, avstå), uppfatta motreaktionen, komma ihåg till nästa gång och använda sig av detta

Varför kan t.ex. ADHD eller Aspergerdrag leda till utmanande beteende

Barn med AS: svårt att läsa, tyda, tolka och förstå andras tankar, beteende, känslor, språk...

- Mentaliseringssvårigheter (jag förstår att du känner)
- Vi menar inte alltid vad vi säger
- Brist på mentala bilder

Att bemöta utmanande barn

Bekräftelse:

- Gå ner på barnets nivå (fysiskt)
- Jag tycker om dig, men jag tycker inte alltid om det du gör
- Jag tycker så och du tycker så – OK!
- Du bestämmer över vad du känner, men det du gör med dina känslor måste vi ibland blanda oss i
- "Vi vuxna finns till för att ta hand om er barn."

Bekräftelse är också...

- Att se / vilja se barnet
- Att vara intresserad av barnet
- Att på riktigt vara närvarande
- Barn gör sitt bästa – om de inte gör det beror det på att det är något de inte klarar av att hantera
- Barn vet vad de vill, men inte alltid vad de behöver

Att sätta gränser är att bry sig

- Det sociala ansvaret och det personliga ansvaret
- Sociala ansvaret – regler
 - 1) Att inte göra sig själv illa
 - 2) Att inte göra andra illa
 - 3) Att inte förstöra, söndra etc
- Den vuxnes uppgift: en trygg bas, en trygg hamn

KASAM

Miljöns betydelse för barnets välmående och hälsa

A. Antonowsky talar om "Känsla Av Sammanhang"

- Begriplighet
- Meningsfullhet
- Hanterbarhet

Hjälper oss fokusera på det positiva

KOGNITION

KONCENTRATION

MOTIVATION

BELÖNING

STRUKTUR

Stödåtgärder: vad kan vi vuxna göra för att hjälpa?

- Minska konflikten mellan förväntningar och förmågan – anpassa kraven och miljön
- Struktur och rytm i vardagen – förutsägbar vardag
- Tydliga gränser...men inte nödvändigtvis begränsningar
- Belöning och Feedback - omedelbar

Skyddsfaktorer

- Individnivå (KASAM, social kompetens, emotionell stabilitet)
- Familjenivå (goda, kärleksfulla, trygga relationer)
- Kamratnivå (strukturerad fritidsaktivitet, kunna bibehålla kompisrelationer)
- Skolnivå (god ordning, skickliga pedagoger)
- Samhällsnivå (välfärdsstat)

Andra tips

- Visuellt stöd; använd alla sinneskanaler
- Stöd språket (bilder, känslouttryck)
- Utvidga barnets beteenderepertoar
- Rita (för att få igång mentaliseringen)
- Positiv kommunikation
- Direkta och konkreta frågor
- Några få alternativ

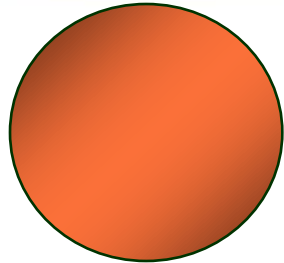

Lekar och tips

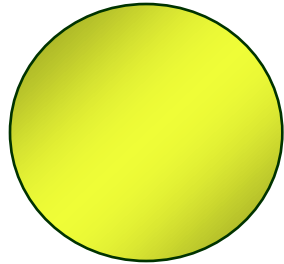
- Ritlek
- Klapplek
- Hitta alla som..
- Handen

- STOP – GO
- Trafikljus
- Känslobarometer
- Känslokort

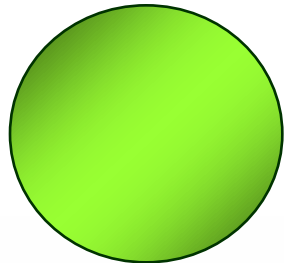

Läs igenom uppgiften

Planera - vad skall jag göra och hur?

Utför och kontrollera

TACK FÖR ER
UPPMÄRKSAMHET!

Frågor?

